

29.11.2011

VIESTINTÄVIRASTON POSTIN YLEISPALVELUN TARJOAJIEN KUSTANNUSLASKENTAJÄRJESTELMISTÄ JA JÄRJESTELMIEN KUVAUKSISTA ANTAMAN MÄÄRÄYKSEN (62/2011 M) PERUSTELUMUISTIO

1. LAINSÄÄDÄNTÖ

Yleispalvelun tarjoajan on postilain (415/2011) 28 §:n mukaan käytettävä kustannuslaskentajärjestelmää, jonka avulla kerättävistä tiedoista selviää eri palvelujen hintojen kohtuullisuus ja suhde kustannuksiin.

Kustannuslaskentajärjestelmällä tarkoitetaan yleispalvelun tarjoajan kustannuslaskentaan käyttämien tietojärjestelmien ja toimintamallien muodostamaa kokonaisuutta. Kustannuslaskennalla seurataan yleispalvelun tarjoajan kustannusten muodostumista ja niiden kohdistamista edelleen eri palveluille.

Yleispalvelun tarjoaja saa itse valita käyttämänsä kustannuslaskentajärjestelmän. Yleispalvelun tarjoajan on laadittava kustannuslaskentajärjestelmästä Viestintävirastolle kuvaus, josta käyvät ilmi postilain 28 §:n 2 momentin mukaisesti vähintään kustannusten pääluokat ja se, miten kustannukset kohdennetaan.

Postilain 29 §:n 3 momentin mukaan Viestintävirasto voi antaa tarkempia määräyksiä kustannuslaskentajärjestelmän avulla kerättävistä tiedoista sekä kustannuslaskentajärjestelmän kuvauksesta. Määräykset voivat koskea kustannuslaskentajärjestelmän ja hinnoittelun välisen yhteyden osoittamisessa välttämättömiä tietoja, kustannuslaskentajärjestelmän kuvauksen sisältöä ja muotoa sekä kuvauksen toimittamista Viestintävirastolle.

2. MÄÄRÄYKSEN PERUSTELUT

1 § Soveltamisala

Määräystä on sovellettava niissä postiyrityksissä, joille Viestintävirasto on postilain 23 §:n mukaisella päätöksellä asettanut velvollisuuden tarjota yleispalvelua.

Määräys koskee postilain nojalla yleispalveluun kuuluvia postipalveluita sekä muita palveluita, joita tulee postilain nojalla tarjota kustannussuuntuneella hinnalla (jäljempänä säännellyt palvelut).

2 § Määritelmät

Pykälässä määritellään, mitä määräyksessä tarkoitetaan välittömillä, välillisillä, yhteisillä ja yleiskustannuksilla.

3 § Kustannuslaskentajärjestelmän sisällölle ja toimivuudelle asetettavat vähimmäisvaatimukset

Kustannuslaskentajärjestelmällä tarkoitetaan tässä yhteydessä yleispalvelun tarjoajan kustannuslaskentaan käyttämien tietojärjestelmien ja

29.11.2011

toimintamallien muodostamaa kokonaisuutta. Yleispalvelun tarjoajalla tulee olla yrityksen kaikki toiminnot kattava kustannuslaskentajärjestelmä, jotta kustannusten kohdentamista voidaan tarkastella yritystasolta alkaen säännellyille palveluille asti. Lisäksi kustannuslaskentajärjestelmän tulee sisältää yrityksen kaikki kustannukset.

Pykälän toinen momentti koskee yleispalvelun tarjoajan kustannustietojen johdettavuutta. Kustannustietojen johdettavuus tarkoittaa sitä, että kustannuserien taustalla olevat luvut ovat täsmäytettävissä kirjanpidosta. Pykälän toisen momentin mukaan kustannuslaskentajärjestelmän tulee mahdollistaa hinnoittelulaskelman laatiminen säänneltyjen palveluiden osalta aina ennen hinnan asettamista tai muuttamista. Tällä tarkoitetaan, että kustannuslaskentajärjestelmän tulee mahdollistaa hinnoittelulaskelmien tekeminen paitsi jo päättyneen tilikauden osalta, myös keskeneräisen tilikauden osalta.

4 § Säänneltyjen palveluiden hinnoittelulaskelmat

Yleispalvelun tarjoajan on laadittava hinnoittelulaskelmat säänneltyjen palveluiden osalta. Hinnoittelulaskelmien sisältämät tiedot ovat välttämättömiä kustannuslaskentajärjestelmän ja hinnoittelun välisen yhteyden osoittamisessa. Pykälässä tarkoitettuja säänneltyjä palveluita, ovat

postilain 15 §:n mukaiset yleispalveluun kuuluvat postilähettykset:

- 1) enintään kahden kilon painoiset kirjelähettykset, jotka maksetaan yleisesti käytettävissä olevilla käteismaksutavoilla ja jotka käyttäjällä on mahdollisuus jättää postiyrityksen kuljetettavaksi keräilypisteeseen;
- 2) enintään 10 kilon painoiset postipaketit, jotka maksetaan yleisesti käytettävissä olevilla käteismaksutavoilla ja jotka käyttäjällä on mahdollisuus jättää postiyrityksen kuljetettavaksi postitoimipisteeseen tai muuhun soveltuvaan jättopaikkaan ja noutaa postitoimipisteestä;
- 3) maahan saapuvat enintään kahdenkymmenen kilon painoiset postilähettykset; ja
- 4) 1 ja 2 kohdassa tarkoitettujen postilähetyksen kirjaamis- ja vakuuttamispalvelut,

sekä seuraavat palvelut, joita tulee tarjota kustannussuuntautuneella hinnalla:

- 1) postilain 36 §:n mukainen erehdyksessä jätettyjen kirjelähetysten toimittaminen muun postiyrityksen välitettäväksi;
- 2) postilain 37 §:n mukainen postinumerojärjestelmän sisältämien tietojen luovutus postinumerojärjestelmästä;
- 3) postilain 38 §:n mukainen postin saajan nimi- ja osoitetietojen sekä jakelun muutoksia koskevien toimeksiantotietojen luovutus; ja
- 4) postilain 39 §:n mukainen pääsy postiyrityksen hallinnassa olevaan postilokeroon tai muuhun sellaiseen rakennelmaan, jossa postin saajan osoitepaikka sijaitsee.

Säännellyt palvelut voivat muuttua lainsäädännön muuttuessa.

Hinnoittelulaskelma on laadittava säänneltyjen palveluiden osalta aina ennen hinnan asettamista tai muuttamista.

29.11.2011

Säänneltyjen palveluiden hintojen tulee perustua hinnoittelulaskelmiin. Säänneltyjen palveluiden hinnoittelun ja hinnoittelulaskelman välillä on oltava selkeä yhteys. Hinnoittelulaskelmien tulee perustua yrityksen kustannuslaskentajärjestelmän tuottamiin kustannustietoihin. Hinnoittelulaskelmien avulla valvontaviranomainen saa riittävät tiedot sen valvomiseksi, onko yleispalvelun tarjoaja noudattanut hinnoitteluelvoitetta. Hinnoittelulaskelmat eivät ole sidottuja ainoastaan menneeseen tai kuluvaan tilikauteen, vaan ne voivat osittain perustua myös arvioihin tulevasta kehityksestä kuten esimerkiksi perusteltuihin volyyymiennusteisiin.

Yleispalveluun kuuluvien postilähetysten hinnoittelulaskelma on tämän perustelumuistion liitteenä. Hinnoittelulaskelmien toimittamista Viestintävirastolle käsitellään tarkemmin jäljempänä 6 §:n perusteluiden kohdalla.

Hinnoittelulaskelmassa esitettyjen kustannuserien tulee perustua erillisiin taustalaskelmiin, joista ilmenevät erien muodostuminen ja laskentaperusteet. Taustalaskelmat ovat olennainen osa hinnoittelulaskelmaa. Taustalaskelmista tulee ilmetä tarkasteltavien säänneltyjen palveluiden aikaansaamisesta syntyvät kustannukset laskentaperiaatteineen sekä muut olennaiset laskentaan vaikuttavat tiedot.

Taustalaskelmien tulee sisältää tiedot käyttö- ja yleiskustannusten muodostumisesta. Taustalaskelmien tulee niin ikään sisältää tiedot käytetystä kirjanpidon poistomenetelmästä ja kirjanpidon poistoajoista eri omaisuuserittäin, poistojen määrästä sekä sitoutuneen pääoman ja sen tuoton (eli pääoman hankkimisesta aiheutuvan kustannuksen) määrittämisestä. Lisäksi taustalaskelmissa tulee näkyä tiedot käytetyistä kustannusajureista, joiden avulla kustannukset kohdennetaan tarkasteltaville palveluille. Yleispalvelun tarjoajan ei tarvitse toimittaa taustalaskelmia Viestintävirastolle vuosittain, mutta ne tulee olla dokumentoituina ja toimittaa Viestintävirastolle pyydettyinä.

5 § Kustannuslaskentajärjestelmän kuvauksen sisältö ja muoto

Kustannuslaskentajärjestelmän kuvauksen tulee pykälän ensimmäisen momentin mukaan antaa oikea ja riittävä kuva yleispalvelun tarjoajan käyttämästä kustannuslaskentajärjestelmästä. Oikealla ja riittäväällä kuvalla tarkoitetaan, että kustannuslaskentajärjestelmän kuvauksen perusteella tulee muodostua todenmukainen kuva siitä, miten kirjanpitoon kirjatuista tapahtumista on päädytty säänneltyjen palveluiden hinnoitteluun.

Pykälän toisessa momentissa on lueteltu ne vähimmäistiedot, jotka yleispalvelun tarjoajan kustannuslaskentajärjestelmän kuvauksen tulee sisältää. Kustannuslaskentajärjestelmän kuvauksesta on käytävä ainakin ilmi:

1) laskentajärjestelmässä kirjausvaiheessa käytettävän laskentatunnisteen sisältö

Kustannuslaskentajärjestelmän kuvauksen tulee sisältää tiedot siitä, mitä eri laskentatunnisteita yleispalvelun tarjoajalla on kirjausvaiheessa käytössään. Laskentatunnisteen ulottuvuuksia voivat yrityksestä riippuen olla esimerkiksi liiketoimintayksikkö, tuoteryhmä, pääkustannuspaikka tai toiminta. Lisäksi yleispalvelun tarjoajan tulee ilmoittaa, mikä osa tunnistesta on pakollinen ja mikä kirjauksen tekevän henkilön valittavissa. Sen sijaan yksityiskohtaista luetteloa laskentatunnisteista, kuten esimerkiksi tilikarttaa tai kustannuspaikkaluetteloa, ei tarvitse sisällyttää kustannuslaskentajärjestelmän kuvaukseen.

29.11.2011

2) selvitys siitä, mitä kustannuksia käsitellään kustannuslaskentajärjestelmässä välittöminä, yhteisinä tai yleiskustannuksina

Kaikki kustannukset luokitellaan joko välittömiin, yhteisiin tai yleiskustannuksiin. Kustannuslaskentajärjestelmän kuvauksesta tulee käydä ilmi, mitä kaikkia kustannuksia yleispalvelun tarjoaja käsittelee kustannuslaskentajärjestelmässään välittöminä, yhteisinä ja yleiskustannuksina. Yritys saattaa käsitellä esimerkiksi henkilöstö- ja tarvikekustannuksia joko välittöminä tai yhteisinä kustannuksina ja hallinnon kustannuksia yleiskustannuksina. Kohdan 2) mukaisesta selvityksestä tulee käydä ilmi, mitä kustannuseriä yritys luokittelee välittömiksi kustannuksiksi, yhteisiksi ja yleiskustannuksiksi.

Luokittelua tarvitaan jäljempänä kohdan 5) mukaisessa selvityksessä. Kohdassa 5) yleispalvelun tarjoajan tulee selostaa kohdennusperiaatteet niiden kustannuserien osalta, jotka se on esittänyt yhteisinä ja yleiskustannuksina.

3) selvitys kustannuslaskennan etenemisestä vaihe vaiheelta kirjanpidon tiedoista ja muista tarpeellisista taustatiedoista hinnoittelulaskelmiin

Kustannuslaskennassa kirjanpidon tiedoista ja muista taustatiedoista edetään säänneltyjen palveluiden hinnoittelulaskelmiin tavallisesti useamman vaiheen kautta. Kustannuslaskentajärjestelmän kuvauksessa tulee kuvata se konkreettinen prosessi, jonka avulla yleispalvelun tarjoaja muodostaa hinnoittelulaskelmat. Kuvaus voi olla joko sanallinen tai esimerkiksi kuvan tai kaavion muodossa.

Pykälässä tarkoitettuja muita taustatietoja ovat mm. kustannusajurit, kirjanpidon poistoajat ja poistomenetelmä, sitoutunut pääoma sekä sitoutuneen pääoman tuotto prosentti.

4) selvitys siitä, miten säänneltyjen palveluiden hinnat on asetettu hinnoittelulaskelmien perusteella

Yleispalvelun tarjoajan tulee kuvata se konkreettinen prosessi, jonka avulla säänneltyjen palveluiden hinnat asetetaan hinnoittelulaskelmien perusteella. Kustannuslaskentajärjestelmän kuvauksen perusteella tulee muodostua todenmukainen kuva siitä, miten yleispalvelun tarjoaja asettaa säänneltyjen palveluiden hinnat.

5) selvitys yhteisiin ja yleiskustannuksiin sovellettavista kohdennusperiaatteista

Kustannuslaskentajärjestelmän kuvauksessa tulee olla selvitys tarkasteltavan ajankohdan kohdennusperiaatteista niiden kustannuserien osalta, jotka yleispalvelun tarjoaja on esittänyt yhteisinä ja yleiskustannuksina kohdassa 2). Esimerkiksi yhteisten henkilöstökustannusten kohdennusperiaate saattaa olla palvelun tuottamiseen käytetty työaika. Kohdassa ei sen sijaan tarvitse eritellä jakoprosentteja.

6) selvitys kustannuslaskentaan linkittyvistä tietojärjestelmistä ja niiden yhteyksistä toisiinsa

Kustannuslaskentajärjestelmän kuvauksen tulee sisältää selvitys kustannuslaskentaan linkittyvistä tietojärjestelmistä. Selvityksestä tulee käydä ilmi myös yleispalvelun tarjoajan käyttämät kirjanpitojärjestelmän ulkopuoliset erillislaskentamallit, kuten työajanseurantajärjestelmät ja käyttöomaisuuskirjanpitojärjestelmät. Selvityksen perusteella tulisi kustan-

29.11.2011

nuslaskentajärjestelmän tarkastusta suorittavalle tilintarkastajalle ja valvovalle viranomaiselle syntyä selkeä kuva yrityksessä käytettävistä taloushallinnon järjestelmistä. Pelkkä listaus järjestelmien nimistä, joita yrityksellä on käytössään, ei anna valvonnan tarpeita varten riittävää tietoa. Selvityksessä on käytävä ilmi, mitä relevantteja tietoja mistäkin tietojärjestelmästä saadaan.

7) selvitys poistojen ja sitoutuneen pääoman tuoton laskemisesta kustannuslaskentajärjestelmässä ja hinnoittelulaskelmissa

Kustannuslaskentajärjestelmän kuvauksesta tulee selvitä, miten poistot ja sitoutuneen pääoman tuotto on laskettu kustannuslaskentajärjestelmässä ja hinnoittelulaskelmissa.

6 § Tietojen toimittaminen Viestintävirastolle

Pykälä sisältää määräykset kustannuslaskentajärjestelmän kuvauksen toimittamisesta Viestintävirastolle.

Pykälän ensimmäinen momentti sisältää määräykset kustannuslaskentajärjestelmän kuvauksen toimittamisesta Viestintävirastolle siinä tilanteessa, kun yleispalvelun tarjoajalle on asetettu uutena velvollisuus tarjota yleispalvelua. Kustannuslaskentajärjestelmän kuvaus on toimitettava Viestintävirastolle viipymättä velvoitteen voimaantumisen jälkeen.

Pykälän toisessa momentissa säädetään kustannuslaskentajärjestelmän kuvauksen toimittamisesta Viestintävirastolle siinä tilanteessa, kun yleispalvelun tarjoaja tekee olennaisia muutoksia kustannuslaskentajärjestelmäänsä. Yleispalvelun tarjoajan on toimitettava Viestintävirastolle uusi kustannuslaskentajärjestelmän kuvaus aina, kun yritys tekee olennaisia muutoksia kustannuslaskentajärjestelmäänsä. Päivitetty kuvaus on toimitettava Viestintävirastolle viipymättä kustannuslaskentajärjestelmään tehtyjen muutosten jälkeen.

Pykälän kolmannen momentin perusteella yleispalvelun tarjoajan tulee toimittaa säänneltyjen palveluiden hinnoittelulaskelmat Viestintävirastolle tilintarkastajan laatiman kustannuslaskentajärjestelmän tarkastuskertomuksen liitteenä. Säännellyt palvelut, joiden hinnoittelulaskelmat tulee toimittaa Viestintävirastolle, on kuvattu pykälässä 4. Säännellyt palvelut voivat muuttua lainsäädännön muuttuessa.

Viestintävirasto kerää vuosittain hinnoittelulaskelmien yhteenvedot tämän perustelumaston liitteissä esitettyjen mallien mukaisesti. Postilain 72 §:n nojalla postiyrityksellä on velvollisuus kerätä ja luovuttaa Viestintävirastolle sellaisia tietoja taloudestaan ja harjoittamastaan postilain mukaisesta toiminnasta, jotka ovat tarpeen postilaissa tarkoitettujen tehtävien hoitamiseksi. Tiedot on luovutettava ilman aiheetonta viivytyksiä viranomaisen pyytämässä muodossa. Viestintävirasto toimittaa yleispalvelun tarjoajalle hinnoittelulaskelmamallit sähköisessä muodossa etukäteen hinnoittelulaskelmien toimittamista varten.

Viestintävirastoon saapunut kustannuslaskentaa koskeva kuvaus on viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 7 §:n nojalla julkinen asiakirja, jollei asiakirjan julkisuudesta taikka salassapidosta tai muusta tietojen saantia koskevasta rajoituksesta erikseen säädetä. Yleispalvelun tarjoajan tulee toimittaa liikesalaisuuksiksi katsomansa kustannuslaskentajärjestelmää koskevat tiedot kustannuslaskentajärjestelmän kuvauksen liitteenä. Viestintävirasto ei luovuta julkisuuslain perus-

29.11.2011

tella salassa pidettäviä tietoja ulkopuolisille tahoille. Kustannuslaskentajärjestelmän tarkastuskertomukseen liitettäviä hinnoittelulaskelmia käsitellään julkisuuslain 24 § 1 momentin 20-kohdan perusteella salassa pidettävänä asiakirjoina.

7 § Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

Määräys tulee voimaan 1.1.2012 ja on voimassa toistaiseksi.

Määräystä sovelletaan vuonna 2012 ja sen jälkeen voimassa oleviin kustannuslaskentajärjestelmiin ja kustannuslaskentajärjestelmien kuvauksiin.

Pykälän 2 momentin siirtymäsäännöksen mukaan määräyksen voimaan tullessa toimivaan yleispalvelun tarjoajaan on sovellettava tätä määräystä, kunnes Viestintävirasto on arvioinut markkinat ja tehnyt arvioidensa nojalla päätöksen yleispalveluvelvollisuuden asettamisesta.

8 § Tiedonsaanti ja julkaiseminen

Pykälä sisältää vakiotiedot siitä, mistä määräys on saatavissa.

Liitteet:

Yleispalveluun kuuluvien postilähetysten hinnoittelulaskelmamalli

29.11.2011

LIITE 1: Yleispalveluun kuuluvien postilähetysten hinnoittelulaskelmamalli

HINNOITTELUKASKELMA										
Yleispalveluun kuuluvat postilähetykset										
Kirjelähetykset					Postipaketit			Kirjaamispalvelu		Vakuuttamispalvelu
Yhteensä					Yhteensä			Yhteensä		
Lähetyslaji										
Käyttökustannukset										
Keräily										
Kustannuserä										
Lajittelu										
Kustannuserä										
Kuljetus										
Kustannuserä										
Jakelu										
Kustannuserä										
Käyttökustannukset yhteensä										
Yleiskustannukset										
Keräily										
Kustannuserä										
Lajittelu										
Kustannuserä										
Kuljetus										
Kustannuserä										
Jakelu										
Kustannuserä										
Yleiskustannukset yhteensä										
Poistot										
Keräily										
Omaisuuserä										
Lajittelu										
Omaisuuserä										
Kuljetus										
Omaisuuserä										
Jakelu										
Omaisuuserä										
Poistot yhteensä										
Sitoutuneen pääoman tuotto										
Keräily										
Omaisuuserä										
Lajittelu										
Omaisuuserä										
Kuljetus										
Omaisuuserä										
Jakelu										
Omaisuuserä										
Sitoutuneen pääoman tuotto yhteensä										
Sitoutunut pääoma										
Sitoutuneen pääoman kohtuullinen tuottoprosentti										
Kustannukset yhteensä (a)										
Liikevaihto (b)										
Volyyymi (c)										
Keskikustannus (a/c)										
Keskiahinta (b/c)										
TIETOJEN MÄÄRITTÄMISEN AJANKOHTA										
Sitoutuneen pääoman määrittämisen ajankohta										
Käyttökustannusten ajanjakso										
Yleiskustannusten ajanjakso										
Poistojen ajanjakso										
Sitoutuneen pääoman tuoton ajanjakso										
Volyymien ajanjakso										
Liikevaihdon ajanjakso										
Eritellään tarkemmin taulukossa Muut kuin yleispalveluun kuuluvat postilähetykset										
MUUT KUIN YLEISPALVELUUN KUULUVAT POSTILÄHETYKSET										
Kirjelähetykset					Postipaketit			Muut palvelut		Yhteensä
Lähetyslaji										
Kustannukset (a)										
Liikevaihto (b)										
Volyyymi (c)										
Keskikustannus (a/c)										
Keskiahinta (b/c)										